

Trefwoorden: open access ; open data ; open access tijdschrift ; open access repository ; deponeringsmandaat ; gold open access ; green open access ; auteursrechten ; open access journals ; open access books ; ID/OA ; institutional repository ; subject repository ; OAI

Gwen Franck is projectmedewerker bij de projecten OpenAIRE en OpenAIREplus en bij Open Access Belgium, Universiteitsbibliotheek Gent

1 Inleiding

*“Free online access to peer-reviewed scientific publications has emerged as a potent ingredient of this process of sharing. This is because knowledge grows when shared. Thus wider participation means better science. [...] I like to see open access as an opportunity. It is an opportunity to enhance communication within the scientific community, and especially across disciplines. It is also an opportunity to disseminate the results of research more efficiently”*¹

Informatieprofessionals worden steeds vaker geconfronteerd met de vraag naar alternatieve manieren om wetenschappelijk onderzoek te verspreiden. De huidige gang van zaken binnen de wereld van *academic publishing* is immers voor velen een bron van frustratie. Open access kan hierop een antwoord bieden.

2 Wat is open access?

<open access>

Een open access publicatie is **-onmiddellijk en kosteloos voor de gebruiker- online** beschikbaar en bovendien vrij beschikbaar om te lezen, downloaden, kopiëren, verspreiden, printen of doorzoeken². Idealiter gaat open access verder dan kosteloze toegang tot informatie: niet alleen wordt het materiaal gratis beschikbaar, er zouden ook geen of nauwelijks restricties voor (her)gebruik mogen zijn, uiteraard mits bronvermelding.³

2.1 Waarom open access?

Onderzoekers kunnen tal van redenen hebben om hun onderzoek in open access beschikbaar te maken. Enkele van de belangrijkste motieven zijn⁴:

- Positieve invloed op de **verspreiding** en **zichtbaarheid** van wetenschappelijk onderzoek, met mogelijk een impact op het aantal **citaties**⁵

¹ Neelie Kroes, Vice-President of the European Commission responsible for the Digital Agenda *The Challenge of Open Access* Launch of OpenAIRE, Ghent, 2 December 2010

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/10/716>

² SUBER, P. *Creating an intellectual commons through open access*, 2006

³ SUBER, P., *Open Access Overview*, 2012

⁴ DALLMEIER-TIESSEN, S., DARBY, R., GOERNER, B., e.a. *Highlights from the SOAP project survey. What Scientists Think about Open Access Publishing*, 2011

⁵. Voor een overzicht van de meest recente studies hierover, zie: SWAN, A., *The Open Access citation advantage: Studies and results to date*, 2010

- De **toegang tot onderzoek** wordt verzekerd, ook voor collega's aan minder kapitaalkrachtige instellingen en voor **niet-wetenschappers**
- Onderzoek dat met **publieke middelen** wordt gefinancierd, zou vrij toegankelijk moeten zijn
- Bepaalde onderzoeksfondsen en wetenschappelijke instellingen vragen via een **deponeringsmandaat** dat onderzoekers hun onderzoek indien mogelijk in open access beschikbaar maken
- Mogelijk **alternatief** voor het traditionele en zwaar onder vuur liggende publicatiesysteem ('*publish or perish*')
- Open access publishing gaat meestal **sneller** dan het traditionele publicatieproces

2.2 Misverstanden over open access

Over open access bestaan heel wat misverstanden. Een beknopt overzicht:⁶

- Open access is **geen businessmodel**: er zijn verschillende businessmodellen compatibel met open access
- Open access is **geen licentie** om de toegang tot auteursrechtelijk beschermd materiaal te bepalen: er kunnen verschillende licenties worden gebruikt om werk open access te maken
- Open access is **niet kosteloos**: er zullen altijd kosten verbonden blijven aan het publicatieproces. Deze worden echter niet verhaald op de eindgebruiker.
- Open access heeft geen invloed op de **inhoud, vorm** of de **kwaliteit** van het werk:
 - hoewel de focus oorspronkelijk lag op het *peer reviewed* wetenschappelijke artikel, wordt er tegenwoordig geijverd voor open access tot alle research, dus ook monografieën, audio en video, datasets, multimedia, *grey literature* enzovoort.
 - Open access is evenmin een kwaliteitslabel: of het werk al dan niet een strenge *peer review* heeft ondergaan, staat los van het feit of het in open access beschikbaar is.

3 Open access: context

3.1 Van niche tot volwaardig alternatief

3.1.1 Digitale revolutie en de *serials crisis*

Hoewel er al enkele decennia veel kritiek geuit wordt op de *modus operandi* van wetenschappelijke uitgeverijen, hadden onderzoekers met de komst van het internet de mogelijkheid om het publicatieproces van wetenschappelijk onderzoek op een andere manier te laten verlopen. Technisch was het vanaf dan immers perfect mogelijk om een artikel onmiddellijk en wereldwijd te verspreiden. In sommige vakgebieden zoals fysica en informatica werd het al snel een gangbare praktijk om onderzoeksmateriaal zelf te archiveren in *open access repositories*. Geleidelijk ontdekten ook wetenschappers uit andere

⁶ <http://www.earlham.edu/~peters/fos/overview.htm>

vakgebieden de voordelen van het delen van research en publicaties. Deze ontwikkelingen, in combinatie met de toenemende druk op de budgetten van onderzoeksinstituten (o.m. door de zogenaamde *serials crisis*⁷), zorgden er vanaf de late jaren negentig voor dat open access geleidelijk aan werd beschouwd als een valabel alternatief om onderzoek te verspreiden, niet alleen bij wetenschappers maar ook onder bibliotheekpersoneel en universiteitsbesturen.

3.1.2 Doorbraak en consolidatie

Gelijklopend met deze toenemende interesse werden er talrijke nieuwe initiatieven ontwikkeld die open access tot wetenschappelijk onderzoek niet alleen technisch vergemakkelijken (software,...), maar ook zorgden voor een juridische omkadering (mandaten, licenties,...). Voor een volledig overzicht loont het de moeite om Peter Suber's *Timeline of the Open Access movement* te raadplegen.⁸

Een grote doorbraak was de ontwikkeling van het *OAI-PMH software protocol*, dat de interoperabiliteit (het automatisch uitwisselen van gegevens) van repositories mogelijk maakte.⁹ Ook de zogenaamde '*BBB*' *open access declarations* (naar de steden Budapest, Bethesda en Berlijn) waren essentieel.¹⁰

In het voorjaar van 2012 kreeg de open access beweging een nieuwe impuls door het onverwachte succes van de protestactie '*The Cost of Knowledge*'¹¹. Enkele wiskundigen kwamen in opstand tegen de businesspraktijken (en de – intussen opgeheven - steun voor de 'anti- open access' *Research Works Act*¹²) van wetenschappelijk uitgever Elsevier en namen zich voor om niet meer voor Elsevier-tijdschriften te schrijven, redigeren of *peer reviewen*. Deze petitie gaf aanleiding tot een intense discussie over de rol van open access als alternatief voor de traditionele wetenschappelijke uitgeverijen. Zo schreven 52 Nobelprijswinnaars een open brief naar het Amerikaanse Congress om hun steun voor open access wetgeving te betuigen en vroeg Harvard University aan haar onderzoekers om voortaan voor open access te kiezen.¹³ Deze acties kregen ook in de niet-gespecialiseerde media heel wat aandacht.

In Europa is de Europese Commissie een actieve promotor van *open access to research*. Niet alleen is open access voor sommige projecten een voorwaarde om financiële steun te krijgen¹⁴, Europees Commissaris Neelie Kroes ziet open access en *open science* als essentieel voor het slagen van de *Digital Agenda for Europe*.¹⁵ Europese projecten zoals *PEER*¹⁶,

⁷ De problemen die bibliotheken ondervinden door de stijgende abonnementsgelden voor wetenschappelijke tijdschriften. Zie onder andere YOUNG, P., *The serials crisis and open access: a white paper for the Commission on Research*, Virginia Tech. Report, 2009

⁸ SUBER, P., *Timeline of the open access movement*, 2009

⁹ 'Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting

<http://www.openarchives.org/OAI/openarchivesprotocol.html>

¹⁰ <http://www.earlham.edu/~peters/fos/newsletter/09-02-04.htm>

¹¹ <http://thecostofknowledge.com/>

¹² Zie o.a.: PHELPS, L., FOX, B. A., & MARINCOLA, F. M. (2012). *Supporting the advancement of science: Open access publishing and the role of mandates*. Journal of Translational Medicine, 10(13), 2012 en EISEN, M. B., *Research Bought, Then Paid For*. The New York Times, 10/01/2012

¹³ Faculty Advisory Council Memorandum on Journal Pricing, Harvard University (17/04/2012).

<http://isites.harvard.edu/icb/icb.do?keyword=k77982&tabgroupid=icb.tabgroup143448>

¹⁴ <http://ec.europa.eu/research/science-society/index.cfm?fuseaction=public.topic&id=1294&lang=1>

¹⁵ http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/index_en.htm

¹⁶ <http://www.peerproject.eu/>

*SOAP*¹⁷ en *OpenAIRE*¹⁸ spelen bovendien een grote rol bij de bewustwording over open access in de Europese onderzoeksgemeenschap.

3.1.3 België

Ook in België worden initiatieven genomen om de bewustwording rond open access te vergroten. Zo werden diverse studiedagen rond het onderwerp georganiseerd en worden tijdens de *Open Access Week*¹⁹ informatiecampagnes opgestart. In februari 2007 vond een nationale conferentie plaats waar de *Berlin Declaration on open access*²⁰ werd ondertekend door de rectoren van twaalf Belgische universiteiten, de ministers voor Wetenschapsbeleid en door de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA).²¹ Onderzoeksfondsen FWO²² en FNRS²³ vragen hun onderzoekers om hun werk open access te maken.

Momenteel hebben zo goed als alle Belgische onderzoeksinstituten een *institutional repository* (digitaal open access archief)²⁴. Onderzoekers worden aangemoedigd om zoveel mogelijk open access versies van hun werk hierin te deponeren. Tot op heden zijn de Universiteit de Liège (ULg)²⁵ en de Universiteit Gent²⁶ de enige twee instellingen die een deponeringsmandaat²⁷ voor alle publicaties hebben ingevoerd.

In het kader van OpenAIRE is UGent de Belgische *NOAD (National Open Access Desk)*, het eerste aanspreekpunt voor iedereen die informatie wil over open access. UGent en ULg werken ook samen als *Open Access Belgium*. Zij onderhouden samen de website www.openaccess.be.

3.1.4 Niet alleen voor wetenschappers

Vaak wordt vergeten dat niet alleen onderzoekers recht hebben op toegang tot wetenschappelijke onderzoek. Ook voor leken (journalisten, leerkrachten, politici, medici, ontwikkelingssamenwerkers...) kan deze informatie erg interessant en zelfs noodzakelijk zijn.²⁸

Zeker in ontwikkelingslanden is het nagenoeg uitgesloten dat wetenschappers toegang hebben tot alle informatie die ze nodig hebben. Voor hen zijn een *pay-wall* of de kosten van een (al dan niet digitaal) abonnement vaak een onoverkomelijk obstakel. Organisaties zoals Unesco²⁹

¹⁷ <http://project-soap.eu/>

¹⁸ <http://www.openaire.eu/nl>

¹⁹ <http://www.openaccessweek.org>

²⁰ <http://oa.mpg.de/openaccess-berlin/berlindeclaration.html>

²¹ VAN NIEUWERBURGH, I, De vraag : wat is open Access?, *Meta*, 2011, p. 36

²² <http://www.fwo.be/Documentatie.aspx?ID=eb16c49f-467d-4b5a-a26a-3b869ddcbaed>

²³ <http://www2.frs-fnrs.be/open-access/>

²⁴ Een overzicht van repositories vindt je op ROAR (<http://roar.eprints.org>) en OpenDOAR (www.opendoar.org)

²⁵ <http://orbi.ulg.ac.be/news?id=03>

²⁶ <https://biblio.ugent.be/pages/deponeringsmandaat.html>

²⁷ 'Immediate deposit/optional open access' mandaat

²⁸ <http://whoneedsaccess.org>

²⁹ <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/access-to-knowledge/open-access-to-scientific-information/>

en EIFL³⁰ beschouwen open access als een verrijking voor het internationale onderzoekslandschap. Bovendien wordt informatie dankzij open access veel sneller en efficiënter verspreid. Vanuit deze filosofie besliste de Wereldbank bijvoorbeeld in april 2012 om al haar publicaties en data in open access beschikbaar te maken.³¹

3.2 Open data

<open data>

Een recente evolutie is dat er na open access voor publicaties ook geijverd wordt voor open access voor (onderzoeks)data³². Hieronder kan men nagenoeg alles verstaan wat niet te definiëren valt als ‘tekst’: databases, genoomsequenties, ruw audio/visueel materiaal, kaarten en plannen, 3D bestanden, etc. Omdat de aggregatie en het gebruik van data steeds belangrijker wordt, is het essentieel dat niet alleen publicaties maar ook de onderzoeksdata die aan de basis liggen van deze artikels vrij beschikbaar zijn. Aangezien datasets zelden volledig kunnen worden geïntegreerd in een publicatie, blijft er echter vaak een schat aan informatie onzichtbaar voor het publiek. Open access voor data zorgt dan ook voor een toegevoegde waarde aan wetenschappelijk onderzoek, en biedt tal van nieuwe mogelijkheden om aan onderzoek te doen:

- onderzoeksdata kunnen worden geïntegreerd in publicaties: creatie van *enhanced publications* (verrijkte publicaties)³³
- ze kunnen onderling gelinkt worden (*linked open data*³⁴)
- ze kunnen beschikbaar worden gemaakt als zelfstandige datasets.

Dit geldt trouwens niet alleen voor wetenschappelijke data: het bewaren en delen van data is overall een hot topic geworden, zoals het succes van *open government data*³⁵ aantoont.

Het spreekt voor zich dat hier ook tal van nieuwe issues opduiken, er is niet alleen nood aan technische standaarden³⁶, maar ook over licenties, bewaring en privacy moet worden nagedacht. Interessant om te volgen in dit kader zijn de activiteiten van de Open Knowledge Foundation.³⁷ De website www.openbelgium.be verzamelt open datasets uit alle domeinen.

4 Open access praktisch

Auteurs kunnen hun werk op twee manieren open access maken:

³⁰<http://www.eifl.net/>

³¹<http://go.worldbank.org/VOS0JQ0VK0>

³²MOLLOY, J. C. (2011). “The Open Knowledge Foundation: Open Data Means Better Science” *PLoS Biol.* 9(12) en ROSSEAU, B. (2011). *Open Data*. Meta, 6, 30.

³³<http://www.surf.nl/en/themas/openonderzoek/verrijktepublicaties/Pages/default.aspx>

³⁴<http://www.den.nl/thema/129/>

³⁵<http://opengovernmentdata.org/>

³⁶ Open Archives, de ontwikkelaars van het OAI-PMH protocol, werken aan een gelijkaardige standaard voor data: OAI-ORE (*Object Reuse and Exchange*) <http://www.openarchives.org/ore>

³⁷ Open Knowledge Foundation (OKFN) : dé open data pioniers. (<http://okfn.org>). Bieden met CKAN onder andere een open-source platform voor data portals aan. (<http://ckan.org>) Sinds kort heeft België een eigen chapter <http://wiki.okfn.org/Chapter/Belgium>. Zij creëerden ook het *Open Data Handbook* (<http://opendatahandbook.org>)

- door rechtstreeks in open access te publiceren (*gold open access*)
- door (een open access versie van) de publicatie te deponeren in een *repository* of digitaal archief (*green open access*)

De ene methode sluit de andere niet uit: naargelang de situatie en de behoefte van de auteur kan de ene keer voor een open access tijdschrift gekozen worden en de andere keer voor open access via zelf-archivering in een repository.

4.1 Open access publishing: ‘the gold road to OA’

<gold open access> <open access tijdschriften> <open access journals>

Gold open access publiceren kan rechtstreeks bij een open access uitgever of tegen betaling van een *open access fee* bij een traditionele uitgever (in zogenaamde hybride tijdschriften). Deze manier van werken heeft grote gevolgen voor het businessmodel van de traditionele uitgeverijen. Ook bij auteurs en lezers vraagt *gold open access* een inspanning: veel (jonge) open access tijdschriften hebben nog niet dezelfde reputatie als de traditionele namen.³⁸ Bovendien vormen de zogenaamde *article processing charges* die geregeld worden aangerekend, voor sommige auteurs een groot obstakel.

De *Directory of Open Access Journals* (DOAJ) is een nuttig instrument om kwaliteitsvolle open access tijdschriften op te sporen.³⁹ Software voor open access tijdschriften, zoals OJS (*Open Journal Systems*)⁴⁰ is niet alleen erg gebruiksvriendelijk, maar zorgt er ook voor dat de inhoud van deze tijdschriften adequaat kan worden gearchiveerd en geïndexeerd.

4.1.1 Businessmodellen

Omdat uitgevers van open access tijdschriften geen inkomsten uit abonnementen krijgen, experimenteren veel uitgevers met verschillende businessmodellen om het publicatieproces te financieren.⁴¹ Enkele van de meest gehanteerde:

- **Author-pays:** dit model keert het traditionele publicatiemodel helemaal om: de inkomsten van de uitgeverij worden niet gegenereerd door bijdragen van de eindgebruiker, maar worden gedragen door betaling van een *author’s fee* of *article processing charges*. Meestal kunnen auteurs deze kosten gedekt worden via fondsen die, al dan niet specifiek voor dit doel, ter beschikking worden gesteld door de wetenschappelijke instelling of door het onderzoeksfonds.⁴²

³⁸ Toch slagen heel wat open access tijdschriften er in om een hoge impactfactor te verzamelen. Zie onder andere *High-impact open access journals*, University of Oregon, (2012).

³⁹ Om opgenomen te worden in DOAJ moeten aan bepaalde kwaliteitsvereisten worden voldaan. DOAJ is indexeerbaar en doorzoekbaar tot op artikelniveau. <http://www.doaj.org>.

⁴⁰ <http://pkp.sfu.ca>

⁴¹ Zie onder andere OASPA (*Open Access Scholarly Publishers Association*) belangenvereniging voor Open Access uitgevers, zowel van tijdschriften als monografieën <http://www.oaspa.org>

⁴²Zie onder andere: DALLMEIER-TIESSEN e.a., 2011, p. 9 en SOLOMON, D. J., & BJÖRK, B.-C.. *A study of Open Access journals using article processing charges* (pre-print), 2012

- ***Institutional Sponsorship/Membership***⁴³: wetenschappelijke instellingen of onderzoeksfondsen kunnen ook zelf het uitgeefproces (mee)financieren, bijvoorbeeld via *university presses*. Institutioneel lidmaatschap houdt in dat er elk jaar een (forfaitair) bedrag wordt betaald om de *article processing charges* van onderzoekers te dekken.
- ***Hybrid open access***: *Hybride* tijdschriften maken een deel van hun artikels open access, en vragen daar dan *article processing charges* voor.⁴⁴
- Door verkoop van advertentieruimte of extra diensten zoals *hard copies* en vertalingen, kunnen een deel van de uitgeefkosten worden gec recupereerd

4.1.2 Monografieën

<open access books>

De oorspronkelijke focus van de open access beweging lag op het peer reviewed wetenschappelijke artikel. Sinds enkele jaren neemt ook de interesse in open access voor monografieën toe, al vereist open access voor boeken en boekhoofdstukken een andere aanpak dan voor open access tijdschriften. In 2012 lanceerde OAPEN⁴⁵ de *Directory of Open Access Books*⁴⁶, voor *peer reviewed open access books*.

4.2 Open access repositories: ‘the green road to OA’

<green open access> <open access repository>

Een andere manier om publicaties open access te maken is *green open access*. Dit houdt in dat er van de publicatie een open access versie wordt gedeponeerd in een *repository* (digitaal archief). Er zijn twee soorten *repositories*:

- ***Institutional repositories*** <institutional repository> zijn verbonden aan een onderzoeksinstelling, en verzamelen de wetenschappelijke output van die instelling.
- ***Subject repositories*** <subject repository> staan in principe open voor alle onderzoek binnen een vakgebied

Een overzicht van repositories kan worden gevonden op OpenDOAR⁴⁷ en ROAR⁴⁸.

Het gebruik van repositories biedt verschillende voordelen ten opzichte van het gebruik van persoonlijke websites:

- Repositories gebruiken specifieke **software** (gebaseerd op het *OAI-PMH protocol*) <OAI> die zoekmachines en aggregatoren (zoals Google Scholar en OAIster⁴⁹) toelaten om het werk te herkennen en te indexeren

⁴³ *Open Access Journals: business models*. (2012). Open Access Scholarly Information Sourcebook (OASIS).

⁴⁴ <http://www.earlham.edu/~peters/fos/newsletter/09-02-06.htm#hybrid>

⁴⁵ <http://www.oapen.org>

⁴⁶ <http://www.doabooks.org>

⁴⁷ OpenDOAR (Directory of Open Access Repositories) <http://www.opendoar.org>

⁴⁸ ROAR (Registry of Open Access Repositories) <http://roar.eprints.org>

⁴⁹ <http://oaister.worldcat.org/>

- Repositories kunnen **bewaring** op lange termijn garanderen, met bijhorende permanente citatie.
- Gedeponerd onderzoek kan eenvoudiger worden **gelinkt** aan andere publicaties en/of datasets
- Een bijkomend voordeel voor de onderzoekers is dat zij kunnen profiteren van de **expertise en assistentie** van de medewerkers van het repository

4.2.1 Deponeringsmandaten

<deponeringsmandaat>

De meeste wetenschappelijke instellingen en onderzoeksfondsen nemen open access ondertussen op in hun communicatie over wetenschappelijke output. Uit buitenlandse voorbeelden blijkt echter dat de meest efficiënte manier om open access tot onderzoek te bevorderen een combinatie is van informatiecampagnes en de invoer van *mandaten*.⁵⁰ Mandaten verplichten de archivering van onderzoek in repositories.⁵¹ In de meeste gevallen gaat het om een *ID/OA (immediate deposit/optional open access)* <ID/OA> mandaat. Concreet houdt dit in dat het deponeren van de elektronische *full text* van wetenschappelijke publicaties in een repository verplicht is, en dit op het moment van publicatie. Indien mogelijk moet het werk ook in open access beschikbaar worden, eventueel na een embargoperiode.

4.2.2 Wat met auteursrechten?

<auteursrechten>

De juridische basis voor open access rust op de toestemming van de rechthebbende. De rechthebbende, of het nu de uitgever is of de auteur zelf, geeft zelf al dan niet toelating om het werk open access te maken. Open access houdt dan ook geen inbreuk in op de auteursrechten!⁵²

- **Licentie:** Als de auteur zelf de auteursrechten behoudt, is (het gebruik van) een licentie de eenvoudigste manier om een werk open access te maken, bijvoorbeeld met een *Creative Commons licentie*⁵³. Deze licenties zijn erg gebruiksvriendelijk en herkenbaar, wereldwijd gestandaardiseerd en juridisch afdwingbaar. De licentie die het meeste overeenkomt met de principes van open access is de *CC-BY licentie*, waarbij de auteur toestaat dat het werk vrij mag worden gedownload, gekopieerd, gedeeld en *geharvest*⁵⁴, mits correcte attributie.
- **License to publish/author's addendum:** Auteurs hebben vaak meer speelruimte om met uitgevers over hun rechten te onderhandelen dan wordt gedacht. Met een *License to publish* draagt de auteur alleen de rechten over die noodzakelijk zijn om het werk te publiceren aan de uitgever. De auteur behoudt zelf alle andere rechten (dus ook het

⁵⁰SWAN, A., *Policy Guidelines the development and promotion of Open Access*. UNESCO, 2012, p. 46

⁵¹Voor een overzicht van mandaten wereldwijd: <http://roarmap.eprints.org/>

⁵²ELST, M. "Auteurswetgeving". Wegwijzer, losbladig, 2010 2.2..

⁵³<http://creativecommons.org>

⁵⁴Door middel van *harvesting* wordt op automatische wijze metadata van *data providers* (zoals repositories) gedownload en doorzoekbaar gemaakt via *service providers* (zoals zoekmachines)

recht om werk te deponeren in *open access repositories*).⁵⁵ Een handig hulpmiddel bij onderhandelingen over auteursrechten zijn de zogenaamde *author's addenda*⁵⁶. Die worden toegevoegd aan de overeenkomst tussen uitgever en auteur en leggen de rechten van de auteur vast. Een volledige lijst van alle *author's addenda* vind je in de *Open Access Directory*⁵⁷.

- **Zelf-archivering:** Ook indien alle rechten aan de uitgever zijn overgedragen is open access mogelijk. De meeste uitgeverijen staan toe dat auteurs zelf een versie van hun werk archiveren op een persoonlijke webpagina of in een *repository*. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen *pre-print* (versie vóór *peer review*), *post-print* of *author's final version* (de versie na *peer review* maar zonder uitgeverslay-out) en *published version* (uitgeversversie zoals die in het tijdschrift verschijnt). Het beleid van de uitgeverij wordt meestal gepreciseerd in het uitgeverscontract, maar er bestaat ook een gespecialiseerde website, *SHERPA/RoMEO*⁵⁸, waarop auteurs zelf kunnen nagaan welke versie ze van hun uitgever mogen deponeren. Op die site staan ook bijzonderheden over eventuele embargoperiodes en uitzonderingsmaatregelen.

5 Bibliografie

Voor een volledig overzicht van actuele ontwikkelingen en open access gerelateerde projecten en initiatieven, en een uitgebreide bibliografie, surf naar www.openaccess.be.

- DALLMEIER-TIESEN, S., DARBY, R., GOERNER, B., Igo-Kemenes, P., Kahn, D., Lambert, S., Lengfelder, A, e.a.. *Highlights from the SOAP project survey. What Scientists Think about Open Access Publishing*, 2011 (arXiv:1101.5260)
<http://arxiv.org/abs/1101.5260>
- DE KEYSER, P. "Open source software". *Wegwijzer*, losbladig, 2009, 2.3./15
- EISEN, M. B. *Research Bought, Then Paid For*. The New York Times, 10/01/2012
<http://www.nytimes.com/2012/01/11/opinion/research-bought-then-paid-for.html>
- ELST, M. "Auteurswetgeving". *Wegwijzer*, losbladig, 2010 2.2.
- *Faculty Advisory Council Memorandum on Journal Pricing*, Harvard University (17/04/2012).
<http://isites.harvard.edu/icb/icb.do?keyword=k77982&tabgroupid=icb.tabgroup143448>
- *High-impact open access journals*, University of Oregon, (2012).
<http://openaccess.uoregon.edu/2012/03/02/high-impact-open-access-journals/>
(geraadpleegd op 01/04/2012)
- MOLLOY, J. C. "The Open Knowledge Foundation: Open Data Means Better Science", 2011, *PLoS Biology*, 9(12), e1001195. doi:10.1371/journal.pbio.1001195

⁵⁵<http://copyrighttoolbox.surf.nl/copyrighttoolbox/authors/licence/>

⁵⁶<http://www.arl.org/sparc/author/addendum.shtml>

⁵⁷http://oad.simmons.edu/oadwiki/Author_addenda

⁵⁸SHERPA/RoMEO (<http://www.sherpa.ac.uk/romeo>) : overzicht van het zelfarchiveringsbeleid van bijna alle uitgevers en tijdschriften

- *Open Access Journals: business models*. Open Access Scholarly Information Sourcebook (OASIS)
http://www.openoasis.org/index.php?option=com_content&view=article&id=347&Itemid=377 (geraadpleegd op 01/04/2012)
- PHELPS, L., FOX, B. A., & MARINCOLA, F. M. , “Supporting the advancement of science: Open access publishing and the role of mandates”. *Journal of Translational Medicine*, 2012, 10(13) <http://www.biomedcentral.com/content/pdf/1479-5876-10-13.pdf>
- ROSSEAU, B. (2011). “Open Data”. *Meta*, 2011, 6, p. 30.
- SOLOMON, D. J., & BJÖRK, B.-C. *A study of Open Access journals using article processing charges (pre-print)*, 2012, 36 p.
<http://www.openaccesspublishing.org/apc2/preprint.pdf>
- SUBER, P. , *Creating an intellectual commons through open access, 2006*
<http://dash.harvard.edu/handle/1/4552055> (geraadpleegd op 15/02/2012)
- SUBER, P. *Timeline of the open access movement* ,
<http://oad.simmons.edu/oadwiki/Timeline> (geraadpleegd op 01/04/2012)
- SUBER, P. *Open Access Overview* <http://www.earlham.edu/~peters/fos/overview.htm>
(geraadpleegd op 01/03/2012)
- SWAN, A., *The Open Access citation advantage: Studies and results to date*, 2010, 17 p. http://eprints.soton.ac.uk/268516/2/Citation_advantage_paper.pdf
- SWAN, A., *Policy Guidelines the development and promotion of Open Access*. UNESCO, 76 p. <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002158/215863e.pdf>
- VAN NIEUWERBURGH, I, De vraag : wat is open Access?, *Meta*, 2011, p. 36
- YOUNG, P. *The serials crisis and open access: a white paper for the Commission on Research*, (ongepubliceerd), Virginia Tech. Report, 2009
<http://eprints.rclis.org/handle/10760/14118#.TzvE8VFHn7M>

